

Conciones, Siue Conceptvs Theologici Ac Praedicabiles, In Omnes Totivs Anni Dominicas

Opvs Novvm Figvris, Allegoriis, Similibvs Ex Sacris profanisq[ue]
Scriptoribus plenißimum, cum occurrentium fidei controuersiarum
tractatione.

De quatuor Hominum nouissimis - Qvi Qvidem Sacri Adventvs Qvatvor
Hebdomadis accommodati: Sed & Concionvm Fvnebrivm materiam
abunde suppeditant

Besse, Pierre de

Coloniae Agrippinae, 1620

Domin. 2. Aduentus. Extremi iudicij memoriam semper in mente
habendam, exemplo Anachoretæ cuiusdam & S. Hieronymi docet,
eiusq[ue] rei vtilitatem pluribus proponit.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-56226](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-56226)

Ad hoc porro gratiam nobis elargire, o summe Deus, quam vnice à te petimus, & obnixè contendimus, ne cum semel perfecte cognouerimus quid ipsa mors sit, amplius nos illa percellat, at vt totos nos eidem offeramus. Sed imitemur potius sanctos illos viros, qui eandem vitæ huic fragili ac fugaci anteposuerunt: & quoniam bonum ex seipso desiderabile & amabile est, eam nos velut summum bonum, quo nullam scilicet maius homini potest contingere, desideremus. Atque ideo gratiam nobis concede Pater, vt de illa nonnisi quam optime semper loquamur, eamque, quam nulla nisi ratione velut inimicam habemus, instar fidelissimæ & carissimæ amicæ diligamus: agit enim illa nobiscum, non secus ac fidelis amicus cum amico: ille namque dum videt amicum integras noctes ludendo infumere, & in lusu esse infelicissimum, lumen exstinguit, vt ita & ludentis impetum sistat, & eius saluti ac rebus consulat. Non secus & mors: illa enim, dum nos lasciuientes videt, ac noctes & dies in mundi huius vanitatibus conlectandis, velut in ludo quodam, infumens, quamdiu nimirum vitæ huius lumen lucet, & ipsi ab eodem auelli nequeamus, ita vt & tempus pretiosissimum, & animam vna cum corpore perditum eamus; vitæ nostræ lumen exstinguit, mortis tenebras immittit, quo ita & à ludo auocet, & effrenem petulantiam cursum sistat. O amica sincerissima! hoc scilicet est veræ amicitie signum, & genuini amoris argumentum. Tu vero præsta Domine, vt hanc eius naturam agnoscamus, agnoscentes ab ea non abhorreamus, non abhorrentes cygnorum more læti & hilares hinc discedamus: quo ita ex hac vitæ huius felicitas & æterna beatitudo inuenitur: qua potiri nos faciat Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus. AMEN.

Extremi iudicii memoriam semper habendam esse.

Partitio.

- I. Memoria iudicij semper fuit inculcata.
- II. Per se perquam est necessaria.
- III. Mundus huic memoria velutatur.
- IV. Memorare iudicium est perutile.

Memorare nouissima tua, & maxime extremi diem iudicij, & in æternum non peccabis. Eccles. 7.

FIGVRA.

SVMMVS ille Legislator Deus, cū legis suæ Exod. 17. stabulas tradere, populoque Iudaico eandem promulgare constituisset, voluit Moysen in montem Sinai ascendere, quo facto, mox boare cōpere tonitrua, emicare fulgura, nubes agglomerari & condensari, ac buccinarum clangor circumquaque perstreperere; idque tanto fragore ac vehementia, vt qui in castris ad montis radicem essent, tremere, pauerent, ac tantum non exanimarentur. Quis hæc audiens non obstupefcat, Deum, priusquam legem ferret, fulgura & tonitrua emisisse? sed desinite mirari. Nouerat enim inspector ille cordium Deus innatam populi huius contumaciam, & nimiam ad præuaricandum propensionem: quo eos igitur perterrefaceret, seque metuendum redderet, legisque simul obseruantiam edoceret; ignes, clangores, terrores præmisit, intentans nimirum supplicia antequam offendissent, & vna cum transgressione legis, pœnas transgressoribus subeundas proponens. O mysterium & figuram! Bene quidem hæc: sed hinc etiam discere possumus, eūdem ipsum Deū, postquam suam nobis legem, non quidem per alium, sed per seipsum attulit; cum sciat, quam natura ad malum legisque suę violationem propensi simus; sæpenuero nobis de
terribi-

terribili iudicii die verba facere, vt scilicet eius mentibus nostris memoriam profunde insculpat; atque eum semper ob oculos habeamus, velut diem omnium dierum terribilissimum, diem quo cœlum fulgura & coruscationes eiacularitur, tonitrua terram quassabunt, & totus orbis quaqua patet, euilabit & planget: quo hac nobis ratione eiusdem terrorem inculteret, suam nobis iustitiam ostenderet, legumque nos suarum redderet obseruantissimos. Nouit ipse namque horrendæ huiusce diei memoriam ad plenâ legis obseruationem sufficere & omnem aduentus diuinam maiestatem, eiusque honorem ac gloriam conspirationem tollere. Hæc sunt quæ hodierna vobis die denuntio, licet tristitia & horrenda, quæque omnibus audientibus terrorem incusatura sunt. Vt porro eadem pro dignitate vobis recensere, & materiam, qua par est, oratione describere valeam, ad solitum nostrum asylum, spiritum sanctum nempe, confugiamus, qui vires & robur suggerat, atque intemeratæ Virginis Mariæ suffragia, vt hæcenus fecimus, postulemus.

AUE MARIA.

416. 14. Nouus ille Trismegistus Ioannes, Apostolus simul & Euangelista, nec minor Prophetæ, inter cæteros, quas in Patmos insula (in quam iussu Domitiani Imp. relegatus erat) vidit visiones & reuelationes, vidisse se profiteretur Angelum per cœlos volitantem, qui Euangelium æternum annuntiaret, atque alta voce inlamarer, *Time Domini, & data illi honorem quia venit hora iudicij eius.* Et sane hoc ipsum quod hic ab Angelo denuntiari audimus, denuntiavit olim & alius Prophetæ, qui vniuersis terræ incolis inlamarer, *Et in breui exardebit terra eius.*

416. 2. Quid hoc nobis clamore insinuare vultus Angeli, Prophetæ, reges? quid sibi hor-

renda hæc de extremo die, deque iudicio cœlesti volunt nuntia? Scio. Tacite hic nos admonet Deus, esse sibi quam gratissimum, si sua iudicia animo semper insculpta habeamus. Nihil enim magis ad salutem necessarium, quam iustitiæ eiusque tribunalis aliquando recordari. Hinc Vincentius Ferrerius, Ordinis D. Dominici, qui ex zelosissimis sæculi sui concionatoribus erat, vt è vitæ actis manifesto patet, de extremo iudicio, vt plurimum, concionem instituebat: persuasum namque habebat, nihil esse aut efficacius aut ad animarum conuersionem vtilius, quam diuini iudicii memoriam perpetuo conferuare.

Hom. 11. in Euangel.

Eiusdem etiam opinionis fuit Gregorius Pontifex; hinc in homiliis laudat eos, qui de iudicio extremo concionem interdum instituunt; *Ille, inquit, in sancta Ecclesia doctus prædicator existet, qui & noua seipso profert de suauitate regni, & vetusta de terrore supplicij, vt vel pœna terreant, quos præmia non inuitant, quibus efficere voluit, diuinorum iudiciorum memoriam iugiter nobis in animo versari debere, nec vilo vnquam tempore esse eradendam.*

Interrogatus olim vetus quidam apochoreta, in cuiusnam libri lectione esset assereret cuiusdam studiis, & quem tractatum vt plurimum studium manibus tereret; quam primum subintulit, diu lau- nullum se prorsus toto vitæ tempore librum dabile legisse, quam alphabetum quoddam tribus constans folijs; quorum primum esset nigrum, secundum candidum, tertium vero rubicundum, è primo se tristem & atram horam mortis legere, è secundo cœlestis beatitudinis splendorem, è tertio autem seueritatem ac rigorem extremi iudicii, & assererat, summo se studio conatum hunc libellum firmiter animo imprimere: in quo nimirum contineretur, quod & cognitu optimum esset, ac maxime necessarium, & quo nihil vtilius in mundi huius schola disci queat.

S. Hieronymus Stridonensis, summus ille Ecclesiæ Doctor, (qui discendi amore flagrans, per varias Asiæ & Europæ prouincias errauit, & doctissimos præceptores sibi acquirere studuit, inter quos Gregorius Nazianzenus in Cappadocia)

S. Hieron. semper iudicii memor vixit.

Cappa.

Cappadocia, S. Epiphanius in Cypro, Didimus in Ægypto) extremi iudicii scientiam plenissime etiam didicit: omni enim hora & tempore, noctu & interdiu sublimem hanc Philosophiam animo volebat. Ita namque de seipso testatus est: *sive dormiam sive comedam, sive quidvis aliud agam, semper auribus meis vox illa videtur insonare, Surgite mortui, venite ad iudicium.* Vnde manifeste apparet, sanctissimum hunc Doctorem iudicii memoriam omnibus aliis cogitationibus, & huius cognitionem, omni humanæ philosophiæ prætulisse.

Ser. 67. de tempore. Phœnix ille doctorum Augustinus, cum probe nosset, quantum huiusce iudicii cognitio memoriaque conduceret, nihil tantopere auditoribus suis, quam horrendum illum iudicii diem inculcabat; adeo ut cum verba illa Euangelii: *Cum venerit filius hominis in maiestate sua*, pro themate sumpsisset,

Matth. 25. & Auditores tædio affecti peterent, quid toties eandem ferram reciperearet, & cramben plusquam decies costam sibi manducandam apponeret, egregie respondit: *Dico vobis quod ipsemet CHRISTVS summus hominum magister, suis discipulis hoc per diuersas parabolas sapissime prædicauit: Quin & amplius.*

Magnus ille Propheta Isaias, qui singulari sua doctrina prudentiaque octoginta quatuor annorum spatio Iudæorum Synagogam moderatus est, atque Amos, Osee, Michea, Ionæ Prophetarum æqualis fuit, cum de Messia aduentu loqueretur, ideo potissimum eum in terram à Deo patre delegandum ait, ut iudicii diem instare promulgaret. Audite verba eius: *Ad annuntium transtulisti me, ut prædicarem annum placabilem Domino, & diem ultionis Deo nostro.* Id est, Pater æternus, cuius missionem simul & processionem habeo, (eiusdem namque est mittere in diuinis, cuius est producere) ad pacem hominibus annuntiamdam misit me, simulque indicandum, diem iudicii præforibus esse. Vnde colligi potest, quanti momenti sit diem hunc mente animoque versare, cum ipse Dei filius, deficientibus scilicet Angelorum viribus, è sum-

Isai. 61.

mo cælo in terram descenderit, quo eum hominibus denuntiaret.

Ipse Apostolorum caput Petrus, totiusque Ecclesiæ Princeps aperte profretur, inter cetera quæ Christus hinc ad Patrem sedens discipulis mandauit, hoc vnum è præcipuis fuisse, vt nimirum hominibus diem iudicii denuntiarent, eosque ad illius memoriam iugiter conseruandam excitarent, cuius scilicet iugis recordatio magnum emolumentum, obliuio vero & neglectus non minus detrimentum allatura sit. *Præcipit nobis, inquit, prædicare populo & testificari, quia ipse est, qui constitutus est iudex viuorum & mortuorum.* Non ait, Dominum dumtaxat præcepisse vt iudicii diem prædicarent, sed etiam vt testificarentur, velut rem quæ ad salutem comprimis necessaria, atque inter præcipuos fidei articulos numeranda sit.

Plura his adnectit David, aitque Deum iudicii sui cognitionem & prædicationem adeo necessariam ducere, vt non Angelos, homines, & Apostolos modo eiusdem præcones & testes adhibeat, sed creaturarum etiam inanimatarum opera interdum vatur, quo eundem per omnia diuulgent, & imprimis opera orbium cælestium. *Et annuntiantur ali iustitiam eius: quoniam Deus iudex est.* Et sane terribilis huius iudicii memoria adeo ad salutem necessaria est, ac tanti momenti, vt Ecclesiasticus crediderit, vnicam hanc sufficere ad homines à peccatis auocandos, scelerumque filum abrumpendum, idque verbis quæ toties iam produximus: *Memorare nouissima tua, & in æternum non recabunt.* Erunt hæc ipsa verba hodie mihi scopus, in quem omnia verborum meorum tela dirigentur: primo operam dabo, vt demonstrem, quam necesse sit, iudicii extremi meminisse: deinde quanta eiusdem memoria secum emolumenta trahat, quod vbi fecerimus, finem faciemus, ostendemusque, quod quemadmodum nihil iudicio est terribilius, ita quoque nihil sit, cuius nos magis ac diligentius oporteat meminisse. Quamobrem auspicemur.

Omnes profecto sancti & iusti iudiciorum diuinorum memoriam adeo necessa-

II. Quam nec-

esse sic de riam esse iudicant, ut, quamdiu in huius
 iudicio vitæ ergastulo fuerunt, aliud pene nihil ante
 cogitate. oculos habuerint & propter eandem per-
 petua in anxietate & sollicitudine fuerint.
 Testatur idipsum Hieronymus, qui de se
 confessus ait, se, quoties hunc diem in me-
 moriam reuocaret, toto corpore trepidasse,
 & Iob, Verebar omnia opera mea, sciens quia
 non parceres delinquenti, & nihil apud te fu-
 turum sit impune. Vnde postea metuens &
 expauescens exclamat, *Quid faciam, cum
 surrexerit ad iudicandum Deus? & cum qua-
 serit, quid respondebo illi?* Hunc angorem
 prælagiens Dauid, vaticinans ait, *Viaebunt
 iusti & timebunt.* Eheu! quid agent peccato-
 res, cum ante horrendum illud tribunal ve-
 nerint, cum viri etiam sanctissimi hoc vel
 solum in animum reuocantes, ita expaue-
 rint.

Salomon cum secum perpenderet, quam
 necesse foret diei huius meminisse, omnes
 nos, eius ut assidue recordaremur, adhorta-
 tus est, *Memento nouissimorū, & noli obliuisci,
 neque enim est conuersio: non satis ei fuit di-
 xisse, ut nouissima diuinaque iudicia ante
 oculos haberemus, sed voluit, ne vllō vn-
 quam tempore eadem obliuiscerentur, qua-
 si maximum in eorum obliuione discrimen
 situm sit, & summum in recordatione emo-
 lumentum.* Et quamuis terrorem eorum, ut
 plurimum, memoria etiam viris sanctissimis
 inquitur, necesse tamen est eorundem
 meminisse. Ita id prædixit Psalmographus,
*Ab increpatione tua fugient, à voce tonitruus tui
 formidabunt.* Quin & ipse tremebat, cum
 iudiciorum diuinorum recordaretur, quiq;
 infractus permansit cum ante Goliadam
 staret, coram hoc iudice non nisi tremens
 consistebat: sic namque de se testatus est.

*Confige timore tuo carnes meas, à iudicis enim
 tuis timui.* Quæ verba Basilii explicans ait,
 metaphoricam hic locutionem esse, ductam-
 que translationem ab iis qui clavis cruci af-
 fixi sunt, & in neutram se patrem, ne forte
 dolor ingrauescat, mouere audent. Vnde ad
 horum dolorem rex alludens ait, ita obsecro
 Domine timore cor meum confige, timore
 inquam iudiciorum tuorum, ut fixum in

Tom. 4. Bess. Aduent.

iis imposterum permaneat, ne vel in latas
 peccatorum, vel mundi propendat.

S. Ioannes Damascenus, Constantinopo-
 litan. Presbyter doctrina & eruditione præ-
 stans, qui sub Theodosio Iunioris floruit,
 egregiam in hanc rem refert historiam. Rex
 quidam cum tristem & luctuosum hunc diem
 semper ob oculos haberet, ac quod de eo-
 dem assidue cogitaret, tetricus fieret & mo-
 rosus, à fratre admonebatur, tristitiam ut
 exueret, hilaritatemq; assumeret, deposita-
 que mentis nebula genio indulgeret. At ille
 fratris ut temeritatem argueret, quantaque
 eius fatuitas esset, ostenderet, buccina ma-
 ne ante fratris ædes signum dari præcepit,
 quod illo in regno mortis instantis erat iu-
 dicium: ille signo audito mox se domo pro-
 ripuit, tremensque regem adiit à quo sibi
 mortem denūtiatam putabat, sit ei supplex,
 misericordiam vitæq; prolongationem im-
 plorat. Quo viso rex ait, *Quid tubam times
 frater, etiamsi nil morte dignum commiseris
 & ipse tubam iudicii Dei mei non time-
 rem quem toties me scio offendisse? Noli igitur
 insultare iis, qui, quod Dei iudiciū semper
 ante oculos habent, perpetuo in luctu
 versantur, & in amaritudine dies suos ducunt.
 O dignum principe facinus!*

Non minor quoque, mea quidem sententia,
 fuit sapientia D. Bernardi, qui diem hunc
 in primis & quam maxime formidabat, per-
 suaumque habebat, hunc præ reliquis die-
 bus formidabilem esse. Ita namque commē-
 tator in Psalmum, *Qui habitat in adiutorio Ser. 8. in
 altissimi, atque ita ratiocinatur, Quid tam pa-
 uendum? quid tam plenum anxietatis, & vehe-
 mentissima sollicitudinis excogitari potest? quam
 iudicandum ad stare illi tam terrifico tribunali, Psalm. 90.
 & incertam adhuc expectare sub tam districto Serm. de
 iudice sententiam? O tristem nuntium! Habet primordia
 & alia non minus terribilia alia in homilia, mediis &
 Quid horribilius morte? quid iudicio terribilius? nouissimis
 nam gehenna nihil potest intolerabilius cogitari,
 quid metuat, si quis ad ista non trepidat, non ex-
 timescit, non timore concutitur?*

Post Bernardum Gallum prodeat Anselm. Lib. de mi-
 Anglus, Archiepiscopus Cantuariensis, qui seria.
 iudicii horrorem ita describit, *Vndique mihi
 angustia, hinc erunt accusantia peccata, inde*

M terrens

terrens iusticia, subius patens horridum chaos inferni, de super iratus iudex: intus urens conscientia, foris ardens mundus: iustus vix saluabitur, peccator sic deprehensus in quam partem se premat? *constritus ubi latebo, quomodo apparebo? latere erit impossibile, apparere intolerabile.* O verba etiam petras morura, & leonibus terrorem inculsura! Eadem pene Bernardus libro de interiori domo capit. 38 & Hugo de S. Victore li. 3. de anima cap. 23. Ecce omnes illi sanctissimi viri iudicii terrorem perspectum habebant, sciebantq; quantum eiusdem memoria homini ad bene viuendū sit necessaria.

Pol. 40.

Et bene quidem: nonne & ipsi gentiles in superstitionis suis sacrificiis simile quid iudicare voluisse visi sunt? Solebant enim, teste Pierio, tricipitem Ioui quorannis serpentem immolare, cuius primum caput canem, secundum leonem, tertium lupum referret. Canem imprimis adhibebant, quod is præteritorum quam maxime recorderetur; leonem, quod quæ ante oculos habet, egregia sustineat fortitudine: lupum autem, quod in futuris præuidendis industrius sit, & sagax.

Hinc porro innuere volebant, hominem similem interdum Deo victimam offerre debere, non quidem serpentem, sed proprium cor tribus hisce cogitationibus instructum; quod nimirum præteritorum recorderetur, de præsentibus anxium sit, de futuris vero, & præsertim de extremo iudicio sollicitū; itaq; nos cynolycolontas futuros.

Prom. 22.

Atque hoc demum est vere hominem esse: sola namque præsentia cogitare, velut ea perpetua forent & æterna; non est, mihi credite, sapientis; solum etiam præteritorum reminisci, non est viri prudentis: at ambo hæc simul mente volutare. & in futura quin etiam oculos conicere, hoc demum cordati hominis, & omnibus numeris absoluti est, ac verum sapientiæ iudicium: Vnde Sapiens. *Viri mali non cogitant iudicium, qui autem inquirunt Dominum, animaduertunt omnia, & imprimis quæ futura sunt.*

Hoc nempe modo vitam instituebat Dauid rex ille sanctissimus, atque inter regia negotia, regni administrandi difficultates, iudicii diuini interdum recordabatur. Vnde cum & omnes nos sibi similes velleret, posterisque bene in omnibus se gerendi rationem præscriberet, ita Psalmum, quo id efficere conatur, exorsus est, *Audite hæc omnes gentes, auribus percipite omnes qui habitatis orbem: omnes ecce ad audiendum vocat, ideoque subnectit, Quique terrigena, & filij hominum, simul in unum diues & pauper.* Ad quid opus tam prolixo exordio? dic quæ concepisti, o rex, totus ecce orbis ab ore tuo dependet, tuamque doctrinam expectabit: *Os meum loquetur sapientiam & meditatio cordis mei prudentiam.* Nimis tergiversaris, tuaque præludia & prologus fastidium generant: quid enim his omnibus innuere satagis? expedi nos, & omni dubitatione solue. Aliquid profecto magni significare gestit, tam alte deducto exordio; subnectit enim: *Cur timeo in die mali?* perinde ac si dicere voluisset, Ipsa extremi iudicii dies est, quæ me perterret, dies inquam, quæ omnes mortales, ac me quoque inter illos percellit: *Cur timeo in die mali?* scio quidem necesse esse, vt timeam, sed cur timeam ignoro. An quod amplum & magnificum hoc palatium deferendum sit, quod vxores & mulierum turba reliqua quenda, libris hisce meis valedicendum, diuinis & amicis cedendum. *Cur timeo?* An, quod cælum terribilibus signis abundabit, virtutes cælorum mouenda sint, homines percellendi, totus terrarum orbis opem & auxilium inuocaturus. Nequaquam. Sed quod ante iudicem feuerissimum me comparere necesse sit, qui de totius vitæ serie rationem sit exacturus; meque iudicaturus, atque inter reprobos, vel electos numeraturus.

Atque hoc est quod formido, hoc est, quod me perterret: tunc enim mille me peccata vallabunt, mille me crimina urgebunt, quæ iustitiam exigent, & vindictam aduersus animam meam à summo & æquissimo iudice postulabunt. Hoc nempe denotant mox subsequencia verba, *Iniquitas calcanei mei circumdabit me.* Vere igitur hæc timenda sunt.

da sunt ò Propheta, atq; necessario in mente habenda.

III. Peccato- cum vides Reges, Prophetas, hominesque
ris cecitas sanctissimos iudicium hoc semper ante o-
de iudicio culos habuisse, eiusdem semper meminisse,
ne mini- ac nihil magis formidasse, an non erube-
mum fol- sces: an non confunderis, qui nunquam eius
sciti. recordaris, in actionibus illud tuis ante o-
culos non habes, nec minimum de eodem sollicitus es. Forsitan intra triduum, aut ad summum quatrimum, infelix, coram horribili illius tribunali citaberis, in quo condemnatus ad inferos detruderis, perpetuis flammis & suppliciis puniendus. Morti tamen cum ita vicinus sis, rides & lascivis, in ipso propemodum naufragio cantas; vix unquam recordaris, esse tibi strictissimam de toto vitæ cursu rationem reddendam, nunquam iram iudicis animo voluis, nunquam poenitentia peccata eluis, itaq; eum tibi propitium reddis. Sed quid? versipellis ille Satan præstigijs te suis circumuentum fascinat; omni quippe ratione conatur hanc hominum animis memoriam eradere, ac iudicij extremi reminiscenciam obliuionis tenebris involuere.

Quod insigni exemplo aptaque similitudine confirmat S. Antonius Patavinus: solent bombyces, inquit, tantopere tonitru perhorrescere, vt eius audito fragore statim emoriantur, & ipse glomus iis loco sepulchri sit. At qui eosdem alunt, quo eos ab interitu eripiant, sonitu quodam exiguo quotidie excarcato ad eos maiorem fragorem excipiendum assuetacere solent, ne, cum repente forsitan tonitruui fragor intouerit, confestim emoriantur. Eadem plane industria, ne dicam versutia, vtitur & aduersarius noster diabolus: quippe cum probe norit, nihil magis ad peccata in animabus suffocanda & extinguenda conducere, quam sonitum, strepitum; & diuinorum iudiciorum fragorem; omni ratione conatur eam ad mundana crepitacula, id est, ad exiguos quosdam & fractos vanitatis, inanis gloriæ, & ambitionis tinnitus, assuefacere vt postea rei a deo necessaria memoria amissa, etiam si diuinorum iudiciorum fragorem

ex concionatoris detonantis ore excipiant, parum aut nihil moueantur, vitamque secure sine vlla prorsus formidine traducant, & sane solent mundi huius fragores & strepitus, quibus nos diabolus assuefacit, aures nobis obrundere, ne diuinorum iudiciorum, quæ instar tonitruum reboabunt, sonitum & fragorem audire valeamus.

Tradunt historici, accolæ Nili, qui fluvius impetuosissimus est, magnaue vehementia confragosis montibus delabitur, sordidatos esse, idque propter continuum aquarum magno cum impetu decurrentium auditum. Mundus hic, Auditores, non est quidam torrens, non fluvius aliquis Nilo comparandus, sed Oceanus turbulētissimus, tempestatibus obnoxius, & procellis infamis, tantisque turbinibus agitur, vt qui ad eum accedunt, eiusque vadis approximant, in tantum obsurdescant, vt diuinorum iudiciorum strepitus ac fragores percipere nequeant, suggestit hoc mihi Propheta Iob, qui nimiam hanc in se surditatem demiratus ait: *Super hoc expanit cor meum, & motum est de loco suo; & rationem addit: Post eum rugiet sonitus, tonabit voce magnitudinis suæ, & non inuestigabitur, cum audita fuerit vox eius. Tonabit Deus in voce sua miserabiliter, qui facit magna & inscrutabilia. O surditas incomparabilis! ò confidentia nimis debili nisi fundamento!*

Huc optime facit somnium, quod, vt in historia Esther legitur, hic enarrabo: *Appa- ruerunt voces & tumultus & tonitrua & terra motus, & conturbatio super terram: & ecce duo dracones magni, paratique, contra se in praelium. Ad quorum clamorem cuncta concitata sunt nationes, vt pugnarent contra gentem iustorum. Fuitque dies illa tenebrarum & discriminis, tribulationis & angustia, & ingens formido super terram. Ecce, ait Mardocheus, ad clamorem duarum duntaxat bestiarum omnes nationes, omnesq; orbis populos consternatos fuisse; & homo ad terribile diuini iudicij tonitru non consternabitur, vultum non immutabit, non expallescet, ceruices non dimittet, imo vix unquam eiusdem recordabitur? O rem deplorandam! ò stuporem*

porem incomparabilem! sed expurgare, expurgare peccator, Memorare nouissima tua, diuina tonitrua formida, iudicia cœlestia pertimesce: nihil enim, vt à peccato præferueris, aut melius, aut magis necessarium est: deinde, nihil quoque eodem vtilius; quod in secunda concionis parte iam latius deducam.

IV.
Quam vtilis sit extremi iudicij recordati.

Num. 22.

Tantam porro vtilitatem adfert iugis diuinorum iudiciorum memoria, vt nullum esse peccatorem purem, etiam peruersissimum, ac flagitiosissimum, qui vitam in melius non sit commutaturus, peccatisque ac prauis consuetudinibus valedicturus, modo vel aliquoties eadem animo voluerit. Si enim Asina Balaam, viso Angelo strictum mucronem vibrante, perterrita progredi noluit, sed retrocessit: progredine audebit homo ratione præditus ac iudicio pollens, in cognitionum suarum semita, iudicem Deum, qui toties in Scripturis Angelus testamenti nuncupatur, obuium & ante oculos habens, stricto ense minitantem? An non illo viso, complanatam illam quæ ad perditionem ducit viam deseret, vt angustam illam semitam, per quam ad vitam æternam iter est, ingrediatur? Audiamus, quid hac de re Vates regius scripserit:

Psal. 7.

Nisi conuersi fueritis, & insensati peccatores, asinis stupidiore, gladium suum vibravit, arcum suum tetendit, & parauit illum, quamobrem crudelem hunc Angelum caute, recedite de via praua, atque omni ratione contendite, eius ne iram incurratis, & ne in vos ille desæuiat.

In Sim. fol. 245.

Huc optime quadrant insignia Basanis Regis Sicambrorum, qui, teste Paradino, nudum in iisdem effingebat enses, inque eius extremitate laqueum implexum, hac addita epigraphæ: *Disce iustitiam moniti*; vt hac ratione metum subditis incuteret, iustitiæque se tenacissimum ostenderet, nec quemquam impune delicto commissio habiturum. Summus ille Rex regum Deus eadem insignia, eandemque omnino epigraphen præfert: de prioribus hoc Davidis est testimonium: *Gladium suum vibravit, ecce enses; arcum suum tetendit: ecce laqueum & neruum, inscriptio autem hæc est: Seruite Domino in timore.* Atque

Psal. 7.

hoc Davidis est testimonium: Gladium suum vibravit, ecce enses; arcum suum tetendit: ecce laqueum & neruum, inscriptio autem hæc est: Seruite Domino in timore. Atque

Psal. 2.

hæc est: Seruite Domino in timore. Atque

hæc quidem omnia, vt homines edoceret, esse se, vindicem iustitiæ acerrimum, inque delictis castigandis nemini omnino parcere; deinde vt peccatores, eius iudiciorum metu, ac timore iustitiæ, à peccando desisterent. Adque hoc plurimum conducit, iudicij extremi recordari. Hinc Osius Episcopus Cordubæ, vt Constant. Imper. audaciam retunderet, his eum verbis aggressus est: *Desine quæso, & memneris Imperator, te mortalem esse, reformida diem iudicij, serua te in illam diem purum, nec te misceas Ecclesiasticis, nactus.* Ecce, vt maximo Imperatori metum incutiat, atque insolentem animum intra rationis limitem reuocet; aliud remedium vir sanctus non adhibuit, quam extremum ei iudicium in mentem reuocare. Eodem argumento vsus est, & B Bernhar. ad peccatores à vitiis retrahendos: *Teme, o homo, quod in terribili iudicio ei præsternendus es, in cuius manus horrendum est incidere: & ab eo examinandum, quem nihil lateat.* Sufficere scilicet putabat ad animæ puritatem conferuandam adaugendamque, diuinæ iustitiæ seueritatisque meminisse, iudicisque sibi rigorem proponere. Eiusdem opinionis fuit etiam David, doctor ille Regius, qui perfrictam hominum audaciam & securam illam negligentiam miratur, quod nimirum Deum, à quo se iudicandos norunt, offendere etiamnum præsumerent: *Propter quid, inquit, irritauit impius Deum? dixit enim in corde suo: Non requiret. & in eodem loco: Inquinata sunt via illius in omni tempore, auferuntur iudicia tua à facie eius: vbi translatio Hebraica, ac Chaldaica Paraphrasis habet Heloyn, quod denotat, Iudices. Atque ita dicere vult, Via impiorum corrupta & abominabiles factæ sunt, tota eorum vita non nisi vnum peccatum est, diuinis iudicij oculis ocludunt, ne iudicem intueantur: quos si vel paululum aperirent, iudicemque agnoscerent, ita eos consternandos existimo, vt vitam agerent innocentissimam. Ethnici quoque, licet à Christiana religione multum alieni, iustitiæ tamen sectatores ac scelerum vindices fuere acerrimi, atque ideo deam vltionis, quam Rhamnusia vocabant, cuiusque Poëta meminuit:*

Exiget

Catharin. *Exiget at iustas ultix Rhannusia pœnas, rotæ*
h. de imagi. *insidentem pingebant, quæ stena ac retina-*
durum. *cula manu haberet: quo emblemate denota-*
bant, nihil esse, quod rectius vniuersam orb-
is machinam moderetur ac dirigat, melius-
que ac citius eiusdem volubilitatem sistat,
quam diuinam iustitiam & vindictam per-
spectam habere, ac scelerum punitionem
semper ante oculos gerere: atque illam præ-
sertim, quæ in cœlesti illo tribunali, in quo
omnia exactissime examinabuntur, perage-
tur. Non possum, quin vos laudem Ethnici,
vobisque suffragatus insuper addam diuini
iudicij terrorem ac formidinem velut fre-
num quoddam in ore impiorum esse; nihil
quippe hoc in mundo reperire est, quod mel-
lius animas; dum à peccato transuersum ab-
ripiuntur, reducat aut melius intra rationis
limitem contineat, si luxuriari & insollescere
nitantur, quam metus vindictæ ac flagello-
rum, cruentæque iustitiæ representatio.
Qui de animalibus scripsere, tradunt ceruas,
natura pavidas ac meticulosas, non nisi loue
tonante & cœlo remugiente fœtum edere.
nam, ex repentino illo fragore metus qui-
dam nascitur, qui occultos natura meatus
dilatans & extendens, fœtum elicit, & in lu-
minis auras producit. Ad eundem modum
peccatorum animæ, quæ ceruæ quædam ti-
midæ sunt; delictorum vterum ferentes, mō-
strosū illum fœtum eicere non valent, sed
mox vt terribile illud diuinorum iudicio-
rum tonitru percipere, metu perterrita, fa-
cili negotio sarcinam illam grauem depō-
nunt. Huiusce allegoriæ testem habeo Da-
uidem: Ecce parturii in iustitiam, concepit dolo-
rem, & peperit iniquitatem; i. anima peccatis
grauida facta, mox vt iudicij fragorem per-
cepit, dolorem de iisdem ac contritionem
concepit, atque infelicem illum præuarica-
tionis abortum elicit. Hæc alluisse visa est
Anna Samuelis mater, cum diceret: Dominum
formidabunt aduersarij eius, i. peccatores, vi-
tamque in melius commutabunt & quam-
obrem; super ipsos in cœlis tonabit; i. quia iudi-
ciorum suorum tonitru superintonabit, quo
audito, vitij statim valedicent. Pharaō non
prius timuit, quam grandinem vidit, quæ
toram Ægyptum depasta est ac vastauit, &

ingruentia conitrua audiuit, ac tunc pri-
 mum perterritus & percussus fuit; & quod
 priora prodigia minime efficere potuerunt,
 solus tonitruum fragor, & clamor ille me-
 teorologicus præstitit; ac qui nullis antea
 plagis nec minis concuti videbatur, ferroq;
 & marmore erat durior, cœlesti illo boatu
 mansuetus factus est, & agno mitior, qui-
 que omnes ferro & igne delere decreuerat,
 tyrannidem exiit, iracundiam deposuit
 peruicaciamque in benignitatem commu-
 tauit. *Misitque Pharaō, & vocauit Moysen &*
Aaron, dicens ad eos: Peccasti etiam nunc: Da-
minus iustus, & ego & populus meus impij. Si
 tanta tonitruum communi naturæ cursu
 prouenientium vis est, vt peruicacissimi ty-
 ranni cor are, & saxo durius emollire po-
 tuerint, diuinorum tonitruorum terror vni-
 us peccatoris animam non perceller? Specu-
 lum illud patientiæ Iob, aliud ad peccato-
 res sui æui conuertendos argumentum non
 adhibuit, eosque ad vitæ emendationem
 pelliciendos, quam diuina iudicia. Hinc
 exclamat: *Fugite à facie gladij, quoniam ul-*
tor iniquitatum gladius est, & scitote esse iudi-
cium. Satis ipse clamasti, ô Iob, tua ego iam
 verba vsurpabo, & peccatoribus inclama-
 bo: *Peccatores fugite à facie gladij, & scitote*
esse iudicium; post quod vita aut mors æter-
 na necessario subeunda erit. Magnus ille
 Gentium doctor Paulus, Felicem, qui ex li-
 berto Imperatoris, totius Iudææ Præses
 factus est, ad fidem Christi conuertere cum
 vellet, & iam sermonem exorsus esset de
 extremo iudicio locuturus, timuit Præses
 & tremuit: *Disputante de iustitia & castita-*
te, & de iudicio futuro, tremefactus Felix re-
spondit. Quæ verba Chrysostomus expo-
nens, ait: Tanta erat vis verborum eius, vt &
principem detererent. Quid? gentiles audita
 iudicij mentione percelluntur, & Chri-
 stiani id ipsum exhibitant? Timent sibi Prin-
 cipes, & plebeij non metuunt, securi peni-
 tus, ac sine vlla anxietate. Prouinciarum
 Præsides cum eius mentionem fieri intelli-
 gunt; perhorrescunt; & rei, deque multis
 criminibus accusati ne hilum curant. O ve-
 saniam intolerabilem! ô casum vere deplora-
 randum!

94
Hom. super illud. Isa. c. 2. Discite a. Benefacere. Basilius Magnus Cappadox, Magnique Gregorij, cognomento Theologi condiscipulus, de supremo hoc iudicio in hunc modum locutus est: *Habeo in oculis terribilem diem iudicij, & habeo eum pædagogum.*

Scio, scio quid velit innuere. Nam quem admodum discipulus aliquis, quamdiu coram pædago est, eiusque seculam timer, nihil indecorum aut præter rationem audeat admittere, ita quoque peccator desinit aut saltem erubescit peccatores, quamdiu extremum iudicium præ oculis, velut pædagogum habebuat, & quamdiu rigidum illum iudicem virgam iustitiæ vibrantem sibi repræsentabunt. Hactenus quidem de utilitate quæ ex assidua diuinorum iudiciorum meditatione nascitur: iam è contra quantum mali ex eorumdem obliuione pululare soleat videamus: hanc enim omnium malorum peccatorumque quæ per orbem committuntur originem & radicem appellauit Psalmista, nullamque aliam enormiù, quæ sua ætate grassabatur scelerum rationem reddere potuit, quam quod homines diuinæ iustitiæ seueritatem examinisque rigorem ante oculos non haberent: verba eius hæc sunt: *Inquinata sunt viuis in omni tempore, auferuntur iudicia tua à facie eius; quæ si interdum animo voluerent, ac cogitatione percoquerent, non tam præcipientes in omnem impietatem ruerent.* In eadem sententia fuit & Daniel; nam impudicitiam & lasciuiam senum illorum iniquorum, qui Susannæ matronæ honestissimæ pudicitiam violenter expugnare contendebant, coarguens, aperte testatur, nullam aliam ob causam eos ad tantam mentis cæcitatem vesaniamque prolapsos esse, quam quod animum à diuinis auertissent. *Et auerterunt sensum suum, & declinauerunt oculos suos, ut non viderent cælum, neque recordarentur iudiciorum suorum.* Quare, si decrepiti illi Penelopes sponsi interdum oculos in cælum sustulissent, iustaque quæ illic iudicantur iudicia animo voluissent; ardens illud amoris ac libidinis incendium facile extinxissent: nec peccati fomes, qui sub æstuanti corde dudum delituerat, in

Psal. 9.

Dan. 13.

tam inhonestam apertamque flammam eripisset.

Prioribus his suffragatur Propheta Iob, qui diuinam misericordiam benignitatemque magnopere deprecans, ait plurimis eam vis hominibus sese declarasse: ac præsertim, quod impios iudicij sui horrore perterreat, effrenes refrenet, insolentes compescat, æque peccatorum deuo tramite ad veram virtutum semitam deducat. *Nunquid tenuisti concutens extrema terra. & excussisti impios ex ea?* Obscura quidem hæc & perplexa, at exposita hunc sensum efficiunt. Quam immensa, Deus bone, ruæ est erga homines misericordia, quam infinita bonitas! peccatores enim, qui velut extrema terræ sunt, benignitate tua conseruas, ac veluti capillis apprehensos, ne in peccatorum prærupta ac voraginem corruant, in altum libras: iudiciorum deinde tuorum horrore eosdem concutis, quo è peccatis educti ad veram vitæ emendationem sinceramque penitentiam festinent. Nemini autem mirum videatur, si per extrema terræ peccatores & impios intelligam: eo quod nec ad exactam rationis mensuram, nec ad prudentiæ perpendicularum, (quæ, iuxta Aristotelem, non secus ac cæteræ virtutes, semper in medio consistit; vt & vitium extrema occupat, vt Angelicus doctor ait) vitam instituant. Ad hæc nihil est à Deo remotius, quam peccatores, de quibus Psaltes locutus est, cum dixit: *Longe à peccatoribus salus.* Deus enim & peccator duæ extremitates sunt, ac duo termini à se inuicem remotissimi. Deinde eleganter extrema mundi, ac naturæ scabellum & propodium vocitantur, quod nihil peccatore vilius aut abiectius haberi possit: adeo vt quamuis dignitate reges sint ac principes, si peccato se vel minimo fœdere præsumant, totius vniuersi fœces sint & peripluma, & creaturæ infames quam quæ maxime, tam coram Deo & Angelis, quam hominibus. Meritissimo igitur mundi ac terræ extrema appellari queant, sed ad lineam nunc redeamus.

Quamobrem dicendum est, ingens peccatoribus è diuinorum iudiciorum memoria emo-

Et emolumentum nasci, eosque, statim ut illa ante oculos habere cœperint, præseruari ne in peccata proruant; etsi adhuc, quæ humana fragilitas est atque imbecillitas, in eadem prolabantur, quam primum iisdem emergere. Samson cum iniuriam sibi à Philisthæis illatam vindicare cœstitisset, ad tempus usque mellis vindictam distulit, ac tum trecentas vulpes, sibi inuicem caudis colligatas, quas flammanibus facibus instruxit, in fegetem eorum immisit, quam penitus vastauerunt. Præua vestra, ô peccatores, delicta, nefaria vestra cogitationes & conceptus, scelera quoque vestra, versuta quædam vulpecula sunt: quas si semel comprehendere poteritis, diuini iudicii ignem caudis earum subnectere; fugient quamprimum, perque zizaniorum agros discurrentes, à demonibus qui hostes tui sunt, te liberabunt, atque omnia peccata vestra, quæ veluti mæsis sunt, quæ ex nefanda prauarum cogitationum semine enata est, penitus succedent ac destruent.

Et profecto firmiter mihi persuadeo, exigam ac tenuem quandam iudicii huius reminiscenciam, plurimum ad homines permouendos conducere. Vnde Isaias Propheeta: *Viderunt insula & timuerunt, extrema terra obstupuerunt, & appropinquauerunt & accesserunt. Per has insulas & extrema terræ peccatores intelligit: qui, quantum terræ extremitates & poli à centro, tantum à Deo centro suo remotæ sunt, & eodem, quo de illis locutus est Propheta, modo tremunt: adeo ut præ timore ad Deum, cum eiusdem iustitiæ incidit mentio, accedere non præsumant. Eadem propemodum vaticinatur Psalmographus, audite melos, Deus salutaris noster, spes omnium finium terræ, & in mari longe. Turbabitur gens & timebunt qui habitant termi-*

nos à signis tuis. Ex omnibus porro, quæ hætenus dicta sunt, concludere poterimus, quam necesse sit iudiciorum diuinorum sæpius recordari, quantamque secum vtilitatem eorum recordatio trahat. Nemo igitur vestrum hac dere dubitet, Auditores, sed omnes luculentam illam Ecclesiastici sententiam, Memorare nouissima tua, & in æternum non peccabis, in animo ac mente habeant.

Ira porro se res habet ô æterne & omnipotens Deus: neque enim fieri potest, quemquam in te peccare posse, qui tam horrendam, terribilem adeoque intolerabilem diem semper ob oculos habet: diem inquam, in qua tam stricte peccata disquiruntur, disquisita mature ponderabuntur, ponderata vero seuerissime punientur. Si enim tonitrua quæ naturaliter eueniunt, tantum in homines virium habeant, ut his auditis ceruices dimittant, palleant, consternentur, tremant, ac toto corpore obstupescant; quid non horreni illi boatus ac terribilia iudiciorum tuorum tonitrua in animabus facient? Quis enim credat, aliquem adeo proiectæ audaciæ, ac tam sævæ frontis futurum, ut in peccatis perseverare præsumat, si eadem vel semel audita in animum admiserit, non potius a futuris peccatis valedicturus sit? Viuat igitur hæc in nobis memoria, viuat inquam, nec vilo vnquam æuo confescat: atque illa efficiet, Domine, ne vnquam vel leuissime offendamus, sed ut in lege tua voluntatem habentes, iudicii que tui rigorem iugiter animo versantes, à peccando abstinemus; quo hac nobis ratione paretur iter ad æternam beatitudinem consequendam: quam clarissimi dignetur Pater, & Filius, & Sanctissimus Spiritus.

AMEN.

FERIA